

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֶמְדָּת יָמִים HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֶׁת הַשָּׁבוּעַ שְׁמִינִי תשע"ט

למה שני בנים?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

מדוע מתו שני בני אהרון? שאלה זו העסיקה רבות את כל גדולי ישראל בכל הדורות. יש מחז"ל שסנגרו עליהם וז"ל הספרא: "כיון שראו בני אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, אמר לו נדב לאביהוא וכי יש לך אדם שמבשל תבשיל בלא אש, מיד נטלו אש זרה ונכנסו לבית קדשי הקדשים, שנאמר "ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהם אש". אמר להם הקדוש ברוך הוא אני אכבד אתכם יותר ממה שכבדתם אותי אתם הכנסתם לפני אש טמאה אני אשורף אתכם באש טהורה" (שמיני - מכילתא דמילואים כב). יש גם שקיטרגו עליהם וז"ל הספרא (שם כא): "באותה שעה קפצה פורענות על נדב ואביהוא, ויש אומרים מסיני נטלו להם, שראו את משה ואת אהרן שהיו מהלכים תחילה הן באים אחריהם וכל ישראל אחריהם אמר לו נדב לאביהוא עוד שני זקנים הללו מתים ואנו ננהיג את הקהל, אמר הקדוש ברוך הוא נראה מי קובר את מי? הם קוברים אתכם ויהיו הם מנהיגים את הקהל!".

לא נמשיך לפרט את ההסברים כי רבים הם.

אחרי בקשת המחילה מן הקדמונים, נציע כיוון חדש.

הביטוי שְׁנֵי בָנָי (ויקרא ט"ז א) מזכיר לנו ביטוי מאוד דומה, המופיע בהצעתו המזעזעת של ראובן בכורו של יעקב אבינו. ראובן ניסה לשכנע את יעקב אבינו לשלוח עמו למצרים את בנימין אחיו הקטן, וז"ל הכתוב: "וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל יַעֲקֹב לֵאמֹר אֶת שְׁנֵי בָנָי תְּמִית אִם לֹא אָבִיאוּנִי אֵלַיךָ תִּנֶּה אֹתוֹ עַל יְדֵי וַאֲנִי אֲשִׁיבֶנּוּ אֵלַיךָ" (בראשית מ"ב לו). על מה מבסס ראובן את הצעתו הקשה? נציע כי ראובן הבין ששני הבנים הגדולים של אחיו יהודה, ער ואונן הם התשלום על מכירת יוסף, שיהודה היה אחראי לה. כל גנב משלם כפל, גונב נפשות משלם בשתי נפשות. ראובן מכריז על כך שהוא מוכן למסור את נפשו על החזרת בנימין, על ידי הערבות הנוראה שהוא מוכן להפקיד בידי יעקב הזקן. יעקב אבינו כמובן דחה את ההצעה, כיוון שאם ראובן יכשל במשימה הוא ישלם בשלשה צאצאים נוספים (בנימין ושני בני ראובן).

ליהודה היו עוד שני שותפים פעילים לחטא מכירת יוסף, שמעון ולוי שהציעו להרוג את יוסף (רש"י בעקבות חז"ל על "ויואמרו איש אל אחיו"), איך הם שילמו על כך? שמעון שגרם ליוסף להגיע לבית האסורים במצרים, נענש מידה כנגד מידה וגם הוא נאסר בידי יוסף כמו שמפורש בכתוב: "וַיִּקַּח מֵאֵתָם אֶת שְׁמֻעֹן וַיֹּאסֶר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם" (שם כד). מה עם לוי? התשובה שנציע היא ששני הבנים של אהרון הלוי, הם התשלום של לוי על מכירת יוסף. כיצד הדבר רמוז בכתוב? נסביר כך: ביום השמיני, לפני התחלת העבודה במשכן, בהנהגת אהרון וכתנאי להשכנת השכינה שם, נדרשו אהרון והעם להביא את הקרבנות הבאים: "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֵל אַהֲרֹן קַח לְךָ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחֻטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהִקְרַב לְפָנָי יִקְוֶן: וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קָחוּ שְׁעִיר עִזִּים לְחֻטָּאת וְעֵגֶל וְכֶבֶשׂ בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה" (ויקרא ט"א-ג). מסביר המדרש כי עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחֻטָּאת הוא לכפרה על חטא העגל (זהו המקום היחיד בכל התנ"ך שמופיע בו הביטוי עגל בן בקר לחטאת, תמיד כתוב פר). השעיר בא לכפר על חטא מכירת יוסף, בידי האחים שטבלו את כותנתו בדם השעיר ואח"כ ישבו לאכול מברשו. לכן ברור למה עתה הגיע הזמן לשלם את התשלום של לוי, כדי להשלים את הכפרה לפני השכנת השכינה. (זו הסיבה שבכל יום כיפור שני החטאים הללו נמצאים כל הזמן ברקע).

הבה נתפלל כי נחזור ונזכה להשכנת שכינה בתוכנו, נזכה לתקן את דרכינו גם בבן אדם למקום (חטא העגל) וגם בבן אדם לחברו (מכירת יוסף).

<p>לע"נ ר' אליהו כרמל ז"ל נלבי"ע ח' באייר תשע"ו</p>	<p>לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל נלבי"ע י"ג בחשוון תשע"ח</p>	<p>לע"נ ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד</p>	<p>לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשס"ט</p>
<p>לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י' באייר תשע"א</p>	<p>לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע ט' בתשרי תשע"ו</p>	<p>לע"נ דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלבי"ע כ"ח באייר</p>	<p>לע"נ גבי אסתר שמש ע"ה נלבי"ע כ' באב תשע"ז</p>	<p>לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד</p>

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי

Eretz Hemdah
2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר
רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

הפסקת התקשרות עם אדריכל

'ארץ חמדה גזית' ירושלים / כסלו תשע"ה / תיק מס' 74039

דיינים: הרב סיני לוי, הרב דניאל כ"ץ, הרב דורון אלון

המקרה בקצרה:

אדריכל הציע למזמין תכנון של בניית קומה נוספת בביתו בתמורה ל-9,500 ₪. בפירוש נכתב בהצעה שהסכום אינו סופי ויכול לעלות לפי השעות שיושקעו בעבודה על הפרויקט. בפועל דרש האדריכל סכומים נוספים והמזמין שילם (סה"כ כ-13,000 ₪). כאשר הגיעה דרישה לתשלום נוסף סרב המזמין לשלם, והצדדים פנו לבורר שקבע שעל המזמין לשלם חלק מהסכום בלבד. עוד קבע הבורר את יתרת הסכום לתשלום. למרות זאת, האדריכל דרש אחר כך תשלום נוסף, מעבר למה שקבע הבורר. הצדדים חזרו אל הבורר, והוא קבע כי המזמין ישלם לאדריכל סכומים נוספים. עוד קבע הבורר כי מעתה ואילך לא יתחייב המזמין לשלם לאדריכל אלא אם הוא יזמין ממנו עבודה נוספת ויסוכמו הדברים והתשלום בכתב. למרות זאת, בהמשך דרש האדריכל תשלום על שעות עבודה נוספות, ומשהמזמין סרב לשלם, הפסיק האדריכל לעבוד. בסופו של דבר, פיטר המזמין את האדריכל, ודרש לקבל בחזרה את כל מה ששילם (27,000 ש"ח). האדריכל סירב להחזיר את הכסף וטען שעבד באופן מקצועי, וכן סירב לשוב אל הבורר הראשון, והמזמין תבע את האדריכל בבית הדין של ארץ חמדה גזית בירושלים.

פסק הדין: הנתבע ישלם לתובע סך 5,000 ₪.

הנימוקים בקצרה:

א. מעמד הנתבע - פועל או קבלן

בהלכה יש שתי אפשרויות העסקה - פועל או קבלן, ויש ביניהם הבדלים הלכתיים. במקרה זה, הנתבע נשכר בתקופה הראשונה ושכרו נקבע לפי שעות, ולכן יש להתלבט מה הגדרתו. אך בתקופה השנייה השני נקבע שכר כולל עבור כל העבודה ולכן הגדרתו כקבלן.

ב. הפסקת עבודה של קבלן

השו"ע (ח"מ"מ שלג, ג-ד) פסק שאם קבלן חוזר בו באמצע העבודה, הוא יקבל את מה שהובטח לו בניכוי עלות השלמת העבודה, כך שהמזמין לא יפסיד מהעזיבה של הקבלן. לעומת זאת, כשבעל הבית חוזר בו ידו על התחונה, והוא צריך לשלם לקבלן לפחות עבור העבודה שביצע עד הפסקת העבודה. אמנם אם משמע משולחן ערוך (ח"מ"מ שלג, ה) שאם סילוק הקבלן מוצדק על פי דין, דינו כאילו הקבלן עזב את העבודה.

במקרה זה נחלקו הדיינים האם סילוק הנתבע על ידי התובע היה מוצדק. דיין אחד: שני הצדדים לא התנהלו כראוי - הנתבע דרש סכומים נוספים כל הזמן, והתובע נהג בקפדנות והתעלם מייחודיותה של העבודה. כיון שיש אשמה משותפת הרי שניתן להסתכל על סיום ההתקשרות כסיום בגלל אונס שבו יש לשלם שכר על מה שנעשה.

דיין שני: התובע הפסיק את העבודה שלא כדין. אף שהנתבע לא היה רשאי לדרוש סכום כסף נוסף עבור המשך עבודתו, אך הוא טעה טעות סבירה בהבנת דברי הבורר, ואין זה מצדיק את סילוקו. לכן הדין הוא כדין מזמין שמפסיק את עבודת הקבלן, ולכן על הנתבע להשיב לתובע 5,000 ₪ עבור העבודה שלא השלים.

דיין שלישי: הנתבע פשע כאשר דרש תשלומים שלא כדין בניגוד לקביעת הבורר, ולכן דינו כמי שחזר בו והתובע היה רשאי לסלקו, לכן לדעת דיין ג' יש להשיב 8,044 ₪ לתובע.

ג. הכרעה

במקרה זה היו שלוש דעות: א. הנתבע פטור. ב. הנתבע חייב 5,000 ₪. ג. הנתבע חייב 8,088 ₪. לכן יש לפסוק כרוב דעות שהנתבע חייב לשלם 5,000 ₪.

סקירה זו נעשתה בהסתייע בסקירה של הרב שמואל פולצ'ק שפורסמה באתר דין תורה.

למעבר לפסק הדין המלא

<p>לע"נ מרים ריגלר ע"ה רעייתו של ד"ר מיכאל ריגלר הי"ו נלבי"ע אייר תשע"ח</p>	<p>לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
<p>לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד</p>			

Texas, USA

טקסס, ארה"ב
אלול תשס"ו

פינוי המת על מנת לקברו בעומק רב יותר

שאלה

כרב קהילה, לצערי נתבעתי לבית משפט על-ידי קרוב משפחה של אשה שקבורה בבית הקברות של קהילתי. קרוב המשפחה טוען שלא קברו את דודתו מספיק עמוק, ורוצה שיוציאו את גופתה כדי שיוכלו לחפור לעומק רב יותר ולקבור אותה שוב. נתבקשתי להופיע בבית המשפט ולומר לשופט ישירות שלפי ההלכה זה אסור. האם אני צודק?

תשובה

אין להוציא מת מקברו על מנת לקברו מחדש, ואפילו מקבר בזוי לקבר מכובד¹, אלא אם מתקיים אחד מהתנאים הבאים:

- לקברו בקברי אבותיו².
 - להעלותו מחו"ל לארץ ישראל³.
 - מלכתחילה קברוהו באופן זמני⁴.
 - הקבר אינו משתמר, כגון שהוא נמצא במקום שיש חשש שעכו"ם יוציאוהו משם, או שייכנסו מים לקבר⁵. יש אומרים שזה רק כשהמים שוטפים את הקבר מבחוץ וניכר הביזיון, אך לא כשהמים מתחת לקרקע, ויש אומרים שגם מים הנכנסים לתוך הקבר נחשבים כביזיון המתיר לפנות⁶. בעיר שלכם, כשגם קבורה מחדש לא תפתור בעיה זו, אין זה מהווה סיבה להוציא את המת מקברו, אף אם ננקוט כדעה המתירה.
- נחלקו חכמים אם מותר להוציא מת מקברו כאשר קברוהו שלא כדיו, אולם בנדון דידן, שהרצון להוציא נובע מטענה שהמת אינו קבור מספיק עמוק, אף אם הדבר נכון – כיוון שאין חיוב הלכתי לקבור דווקא בעומק, אין להוציאו מקברו על מנת לקברו עמוק יותר⁷. אם עומק הקבורה נראה לקרוב המשפחה בלתי מספיק, ניתן לרצותו על-ידי נתינת חול על הקבר⁸.

¹ ירושלמי (מועד קטן פ"ב ה"ד), ונפסק להלכה בשו"ע (יו"ד סי' שסג סעי' א). טעם האיסור מובא ב"כלבו" (סי' קיד), משום שהבלבול קשה למתים, וכמו שמצאנו בשמואל (שמואל א' כח, טו) שכעס על שאול כשהעלהו באמצעות בעלת האוב. וב"חזון איש" (יו"ד סי' רח ס"ק ה) מובא טעם נוסף, והוא שאסור להניח את המת אפילו שעה אחת בלי קבורה, וכל שכן לבטל את קבורתו.

² ירושלמי ושו"ע (שם).

³ רבנו ירוחם (תולדות אדם וחווה נכ"ח ח"א), ונפסק להלכה בשו"ע (שם).

⁴ רבנו ירוחם ושו"ע (שם).

⁵ "אור זרוע" (אבילות סי' תכ), ונפסק להלכה בשו"ע (שם). הגדרת מים הנכנסים לקבר שמתירים לפנותו מובאת ב"אגרות משה" (יו"ד א סי' רלט).

⁶ ראה "אגרות משה" (יו"ד א סי' רלט), שלדעת השואל בשם האחרונים (ששם אינו מוזכר בתשובה) יש לנהוג כאפשרות הראשונה, ואילו ה"אגרות משה" עצמו נוקט כאפשרות השנייה.

⁷ במקרה שקברו מת ללא תכריכים, נפסק ב"פתחי תשובה" (יו"ד סי' שסג ס"ק ז) שאסור לפתוח את קברו על מנת להלבישו בתכריכים, ויתרה מכך, ה"חזון איש" (שם ס"ק ד) כתב שאפילו אם קברו שני מתים ביחד – דבר שהוא בניגוד להלכה (עיין שו"ע יו"ד סי' שסב סעי' ג) – חל איסור לפנותם (אלמלא קברו אותם מלכתחילה שם באופן זמני, וכדלעיל). מאידך גיסא, ה"אגרות משה" (יו"ד א סי' רמא) נשאל על איש שבטעות קברוהו ליד אשה, בניגוד למנהג המקובל, והשיב שכיוון שיש כאן ביזיון גדול לנפטר, מותר לפנותו. אלא שגם בתשובה זו, הוא מצרף להיתרו נימוקים נוספים, כגון שכאן מדובר בקבורה בטעות (שלא ידעו שהיה קבר אשה ליד), וכן שמדובר כאן בגזל האשה, שנקברה קודם, כיוון שהמנהג מחשיב כאילו התנו בקבורתה שלא לקבור לידה איש. נוסף לכך, מסתבר שדברי ה"אגרות משה" אמורים רק על ביזיון שנראה לעין כול, ולא על דבר שאינו נראה לרבים, כגון קבורה ללא תכריכים.

אם כן, נראה שבנדון דידן, גם אם היה חיוב הלכתי לעומק מסוים, כולם יודו שגם אם נקבר בפחות מעומק זה – כל שזה מוגדר כקבורה, יהיה אסור לפנותו, כיוון שהדבר אינו ניכר לעין. אלא שבכל מקרה, לא מצאנו הגדרה הלכתית לעומק הקבר, והדבר היחיד המפורש בשו"ע (שם סי' שסב סעי' א) הוא שיש צורך בקבורה בקרקע. ועיין עוד ב"חזון איש" (שם ס"ק ה), שדן במקרה שרוצים לסלול כביש מעל הקבר, ומסיק שמצד ביזיון מספיק שיהיה מתחת עפר י' טפחים, וייתכן שמספיק אפילו בגי' טפחים, ומשמע שכל זה רק מצד הכביש שסוללים מעל, אך בסתם קבר אין צורך אפילו בהפסק זה. מו"ר הגר"ז"נ גולדברג אף הביא הוכחה לכך שלא נהגו לקבור בעומק מעצם המציאות של "בית הפרס", שהוא שדה שנחרש בה קבר, ואם היו קוברים עמוק לא

הייתה מציאות כזו. "גשר החיים" (פרק טז סעי' ד), הן במידת הקבר, שמע שמעמיקים את הקבר יי טפחים, ומנהג ירושלים לחפור בעומק 1.3-1.4 מטר, אך ודאי שמדובר כאן רק במנהג, ולא בדין, ועל כן גם אם חפרו בעומק פחות מזה, אין להוציא את המת מקברו על מנת לקברו עמוק יותר. בעבר כבר נדונו שאלות בעניין העתקת קברים בשו"ת "במראה הבזק" (א תשובה עג; ב תשובות צא וצב; ג תשובות סד, ע, עב; ד תשובות קכב וקכג; ה תשובות צה וצו), אולם כל היתרי הפינוי שניתנו בתשובות אלו נבעו מאחת הסיבות המנויות במפורש בשו"ע, או במקרה של ביזיון גדול ביותר, כגון מי שנקבר בבית קברות של גויים, או שקיים חשש כבד שיהרסו את בית הקברות, ולכן הם אינם רלוונטיים לנדון דידן.⁸ הערת מו"ר הגרז"נ גולדברג.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

מתפללים לרפואתם השלימה של:

אליעזר יוסף בן חנה ליבא
מאיר בן דינה ציפורה
נתנאל אילן בן שיינא ציפורה
יוסף (יוסי) בן חנה
שרה בת שולמית
רוחמה רחל בת שושנה
יפה בת רחל יענטע
נחמה צביה בת שושנה בריינא

ניר רפאל בן רחל ברכה
רועי משה אלחנן בן גינה דבֿרה
יאיר מנחם בן יהודית חנה
רפאל ישי בן צפורה פייגא
איילת חן בת שולמית
דוד חיים בן סרח
מאירה בת אסתר
ליליאן בת פורטונה

יהודה בן חיה אסתר
דוד חיים בן רסה Rassa
יוסף בן רחל חילי
נתנאל בן שרה זהבה
יוסף בן סרח
נעמי בת אסתר
רבקה רינה בת גרונה נתנה
ברכה בת מרים רחל

בתוך שאר חולי עם ישראל

ידידים יקרים,
בעקבות תרומה ייעודית של ידיד המכון וכדי לזכות את הציבור ליהנות
מפירות תורתו של מו"ר הגר"ש הרב ישראלי זצ"ל – תורת "ארץ חמדה"
ישלחו במתנה 50 סטים מספריו:
עמוד הימיני, משפטי שאול, חוות בנימין א-ג ופרקים במחשבת ישראל
לספריות, בתי כנסת וישיבות
(ניתן להזמין רק את חלק מהספרים)
לפניה: rachel@eretzhemdah.org
כל הקודם זוכה תרומה תתקבל בברכה